EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 1.10.2019.
COM(2019) 445 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Ziņojums par eksporta atļaujām 2017. un 2018. gadā saskaņā ar regulu par tādu preču tirdzniecību, ko varētu izmantot nāvessoda izpildei, spīdzināšanai vai citādai nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai

1. Ievads

Ar Padomes Regulu (EK) Nr. 1236/2005 par tādu preču tirdzniecību, ko varētu izmantot nāvessoda izpildei, spīdzināšanai vai citādai nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai[1], tika noteikti zināmi ierobežojumi tirdzniecībai. Šie ierobežojumi jo īpaši attiecās uz gandrīz pilnīgu aizliegumu eksportēt no Eiropas Savienības un importēt Eiropas Savienībā II pielikumā ietvertās preces un uz prasību saņemt iepriekšēju atļauju dažu citu III vai IIIa pielikumā minēto preču eksportēšanai.

Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 16. janvāra Regulu (ES) 2019/125 par tādu preču tirdzniecību, ko varētu izmantot nāvessoda izpildei, spīdzināšanai vai citādai nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai (turpmāk tekstā — "Regula (ES) 2019/125")[2], kodificē un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1236/2005[3].

Regulas (ES) 2019/125 26. panta 3. punktā ir paredzēts, ka dalībvalstis sagatavo publisku ikgadēju darbības ziņojumu, sniedzot informāciju par saņemto pieteikumu skaitu, par attiecīgajām precēm un par valstīm, uz ko attiecas šie pieteikumi, un par lēmumiem, ko tās ir pieņēmušas par šiem pieteikumiem. Ar 26. panta 4. punktu paredzēts, ka Komisija sagatavo gada ziņojumu, par pamatu ņemot dalībvalstu publicētos ikgadējos darbības ziņojumus, un dara to publiski pieejamu.

Pirmajā ziņojumā ir sniegta informācija par dalībvalstu atļauju piešķiršanas darbībām attiecībā uz tādu preču eksportu, ko var izmantot spīdzināšanai vai nāvessoda izpildei, 2017. un 2018. gadā[4].

Visas 28 dalībvalstis ziņoja par eksporta atļauju skaitu, kas tika piešķirtas un noraidītas saskaņā ar 11. panta 1. punktu un 16. panta 1. punktu, un par precēm un galamērķa valstīm, uz kurām tās attiecās. Visas dalībvalstis, izņemot vienu, arī ziņoja par eksportēšanai atļauto preču skaitu vai daudzumu un tiešo lietotāju kategoriju, kuriem attiecīgās preces piegādātas.

---

1 OV L 200, 30.7.2005., 1. lpp.

2 OV L 30, 31.1.2019., 1. lpp.

3 Grozījumu sarakstu skatīt Regulas (ES) 2019/125 X pielikumā.

4 Šajā ziņojumā nav sniegta informācija par to, kā eksportētāji izmantojuši Savienības vispārējo eksporta atļauju tādu preču eksportam, kas minētas IV pielikumā (Regulas (ES) 2019/125 V pielikums).

Atļaujas saskaņā ar Regulu (ES) 2019/125

Regulas (ES) 2019/125 11. panta 1. punktā un 16. panta 1. punktā ir noteikts, ka III un IV pielikumā minēto preču eksportam ir vajadzīga atļauja[5]. III pielikums attiecas uz noteiktām precēm, ko varētu izmantot spīdzināšanai vai citādai nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai. IV pielikumā ir minētas noteiktas preces, kuras varētu tikt izmantotas nāvessoda izpildei. Izņemot gadījumus, kad IV pielikumā minēto preču eksportam tiek izmantota V pielikumā paredzētā Savienības vispārējā eksporta atļauja, atļauja jāsaņem no attiecīgās dalībvalsts kompetentajām iestādēm atbilstoši I pielikumam.

Eksportēšanu uz galamērķiem, kas minēti Savienības vispārējā eksporta atļaujā, parasti var veikt saskaņā ar Savienības vispārējo eksporta atļauju bez individuālās vai visaptverošās atļaujas, ko piešķir dalībvalstis. Šie galamērķi ir valstis, kuras ir atcēlušas nāvessodu attiecībā uz visiem noziegumiem un minēto atcelšanu apstiprinājušas ar starptautiskām saistībām. Tomēr, ja ir pamatotas aizdomas par eksportētāja spēju ievērot šādas atļaujas nosacījumus vai eksporta kontroles tiesību aktu noteikumus, kompetentā iestāde var aizliegt eksportētājam izmantot Savienības vispārējo eksporta atļauju.

Regulas 2019/125 20. panta 2. punktā ir paredzēts, ka dalībvalsts piešķirta atļauja eksportēt preces var būt individuālā atļauja (atļauja eksportēt vienam tiešajam lietotājam vai saņēmējam trešā valstī) vai visaptverošā atļauja (atļauja eksportēt vienam vai vairākiem konkrētiem tiešajiem lietotājiem vienā vai vairākās konkrētās trešās valstīs)[6].

Regulas 3., 4. un 5. pantā ir noteikts II pielikumā minēto preču eksporta, importa un tranzīta aizliegums. Kompetentās iestādes var paredzēt atkāpi no aizlieguma, taču tikai gadījumā, ja tiek pierādīts, ka attiecīgās preces lietos vienīgi ar nolūku tās publiski izstādīt muzejā (trešā valstī vai saskaņā ar 4. pantu dalībvalstī) to vēsturiskās nozīmes dēļ.

---

5 Regulas (ES) 2019/125 2. panta d) punktā termins "eksports" ir definēts kā "preču izvešana no Savienības muitas teritorijas, tostarp tādu preču izvešana, kam vajadzīga muitas deklarācija, kā arī preču izvešana pēc to uzglabāšanas brīvajā zonā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 952/2013 nozīmē".

6 Terminu "individuālā atļauja" un "visaptverošā atļauja" pilna definīcija ir izklāstīta attiecīgi 2. panta p) un q) punktā.

2. Piešķirtās un noraidītās atļaujas

2.1. 2018. gadā kopumā tika paziņots par 231 atļauju, un par atļauju piešķiršanu paziņoja 11 dalībvalstis. 2017. gadā kopumā tika paziņots par 292 atļaujām, kuras piešķīrušas 12 dalībvalstis. Pārējās dalībvalstis informēja Komisiju, ka tās nav saņēmušas atļaujas pieteikumus saskaņā ar Regulu (ES) 2019/125.

Tā kā regulas 2. pantā paredzētajā individuālās atļaujas un visaptverošās atļaujas definīcijā nav ietverts kvantitatīvais elements, piešķirto atļauju skaita norādīšana nenodrošina informāciju par tādu preču skaitu vai daudzumu, uz kurām attiecas minētās atļaujas. Turklāt aprēķinātais eksportēto preču skaits vai daudzums no visas ES nodrošina nepilnīgu priekšstatu, jo viena dalībvalsts nesniedza informāciju par preču skaitu vai daudzumu un attiecīgajām tiešo lietotāju kategorijām.

2.2. Dažas dalībvalstis ziņoja, ka tās nav saņēmušas pieteikumus. Tālāk minētie apsvērumi var paskaidrot, kāpēc dažas dalībvalstis nav saņēmušas individuālās vai visaptverošās eksporta atļaujas pieteikumus.

Pirmkārt, Regulas (ES) 2019/125 III un IV pielikumā ietvertais tādu preču saraksts, kurām nepieciešama eksporta atļauja, ir diezgan ierobežots un regulā paredzētā prasība par eksporta atļauju neattiecas uz preču piegādi klientiem Savienības muitas teritorijā.

Otrkārt, regulas 20. panta 2. punktā ir paredzēts, ka eksportētājam ir jāiegūst atļauja no kompetentās iestādes dalībvalstī, kurā eksportētājs ir rezidents (fiziska persona) vai veic uzņēmējdarbību (juridiska persona vai struktūra).

Visbeidzot, dažu IV pielikumā minēto anestēzijas vielu eksports daļēji tiek veikts saskaņā ar Savienības vispārējo eksporta atļauju, kas paredzēta Regulas (ES) 2019/125 V pielikumā. Šo preču eksportu uz V pielikumā minētajām valstīm parasti var veikt bez individuālās vai visaptverošās eksporta atļaujas.

2.3. Regulā (ES) 2019/125 ir noteikta prasība par eksporta atļauju, lai kompetentās iestādes pārbaudītu, vai ir pazīmes, ka eksportēšanas gadījumā preces varētu tikt izmantotas spīdzināšanai vai citādai nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai (III pielikums) vai nāvessoda izpildei (IV pielikums). Tādēļ regulas 20. panta 8. punktā ir paredzēts, ka kompetentajām iestādēm būtu "jāsaņem pilnīga informācija, jo īpaši par tiešo lietotāju, galamērķa valsti un preču galīgo izmantojumu".

Divu gadu laikā tika paziņots par deviņiem noraidītiem eksporta atļaujas pieprasījumiem: pieciem 2018. gadā un četriem 2017. gadā. Ziņotie noraidīšanas gadījumi 2018. gadā attiecās uz noteiktiem paredzētajiem darījumiem ar klientiem Bangladešā, Ķīnā (Makao), Ēģiptē, Moldovā un Vjetnamā, savukārt 2017. gadā noraidījumi attiecās uz noteiktiem paredzētajiem darījumiem ar klientiem Kotdivuārā, Kazahstānā, Togo un Moldovā. Neatļautie darījumi galvenokārt attiecās uz III pielikumā minētajām precēm, tomēr paredzētie darījumi ar Bangladešu un Ēģipti tiktu veikti saistībā ar IV pielikumā minētajām precēm.

Šāds noraidījums, kas neoficiāli arī tiek dēvēts par "atteikumu", parasti nozīmē, ka eksportētājs nav sniedzis kompetentajai iestādei pietiekamu informāciju, lai apliecinātu, ka konkrētajā gadījumā attiecīgās preces tiks izmantotas likumīgiem mērķiem. Citiem vārdiem sakot, atteikums ne vienmēr norāda uz pierādījumu esību, ka preces tiktu izmantotas spīdzināšanai vai nāvessoda izpildei.

2.4. Informācijā, kuru dalībvalstis sniedz Komisijai, parasti nav nodalītas individuālās atļaujas un visaptverošās atļaujas. Viena dalībvalsts norādīja, ka tā ir piešķīrusi trīs visaptverošās atļaujas saistībā ar III pielikumā minētajām precēm. Tās attiecās uz precēm, ko noteiktas valsts iestādes bija paredzējušas izmantot savu pienākumu izpildei ārvalstīs.

2.5. Regulas (ES) 2019/125 3., 4. un 5. pantā ir noteikts II pielikumā minēto preču eksporta, importa un tranzīta aizliegums. Regula ļauj kompetentajām iestādēm paredzēt atkāpi no aizlieguma, taču tikai gadījumā, kad tiek pierādīts, ka attiecīgās preces lietos vienīgi ar nolūku tās publiski izstādīt muzejā (trešā valstī vai saskaņā ar 4. pantu dalībvalstī) to vēsturiskās nozīmes dēļ. Kompetentās iestādes ziņoja, ka tās nav piešķīrušas šādas atļaujas 2017. un 2018. gadā.

2.6. Šā ziņojuma 1. pielikumā ir sniegta informācija par eksporta atļauju skaitu, ko dalībvalstis piešķīrušas 2017. un 2018. gadā. Informācijā par dalībvalstu piešķirto atļauju skaitu nav iekļauts eksports saskaņā ar Savienības vispārējo eksporta atļauju (Regulas (ES) 2019/125 V pielikums).

3. Tiešie lietotāji

3.1. Komisijas saņemtā informācija ļauj nodalīt galīgo izmantojumu tiesībaizsardzības nolūkiem, galīgo izmantojumu apsardzes uzņēmumu vajadzībām, IV pielikumā minēto preču galīgo izmantojumu medicīniskiem nolūkiem (slimnīcās un veterinārajā jomā), rūpniecisko izmantošanu (jo īpaši III pielikumā minēto *Capsicum* oleosveķu izmantošana) un eksportu tirdzniecības uzņēmumiem.

3.2. Sniegtā informācija liecina, ka tirdzniecības uzņēmumi veido ievērojamu daļu no pārnēsājamo elektriskās izlādes ieroču, pārnēsājamo ieroču vai ierīču, kas ievada vai racionē paralizējošas vai kairinošas ķīmiskas vielas devu, un tiopentāla nātrija sāls eksporta apjoma. Nav skaidrs, vai Regulas (ES) 2019/125 12. panta 3. punkts, kurā noteikts, kā kompetentajai iestādei būtu jāizvērtē pelargonskābes vanilinamīda (*PAVA*) un *Capsicum* oleosveķu (*OC*)[7] eksports izplatītājam, tika piemērots pēc analoģijas, izvērtējot minēto preču eksportu.

3.3. Kā minēts iepriekš, viena dalībvalsts nesniedza informāciju par to tiešo lietotāju kategoriju, uz kuriem attiecas tās sniegtās atļaujas.

[7] Sk. 3.2. un 3.3. punktu Regulas (ES) 2019/125 III pielikumā.

3.4. Šā ziņojuma 2. un 3. pielikumā ir apkopota Komisijai sniegtā informācija par tirdzniecības apjomu un eksportēšanai atļauto preču galīgo izmantojumu 2017. un 2018. gadā.

4. Preces un galamērķa valstis, uz kurām attiecas eksporta atļaujas

4.1. Kompetento iestāžu sniegtajā informācijā dažreiz ir ietvertas atļaujas IV pielikumā norādīto preču eksportam uz galamērķiem, kas minēti Savienības vispārējā eksporta atļaujā (Regulas (ES) 2019/125 V pielikums). Šādu eksportu parasti var veikt saskaņā ar Savienības vispārējo eksporta atļauju bez dalībvalsts piešķirtas individuālās vai visaptverošās atļaujas saņemšanas. Nav skaidrs, vai šajos gadījumos netika izpildīti Savienības vispārējās eksporta atļaujas nosacījumi vai arī pastāv cits skaidrojums. Piemēram, ir iespējams, ka eksportētājs deva priekšroku individuālās vai visaptverošās atļaujas iegūšanai.

4.2. Viena dalībvalsts nenorādīja, uz kurām no IV pielikumā minētajām precēm, attiecas atļaujas, par ko sniegts paziņojums. Konkrētās dalībvalsts apstiprinātā eksporta apjoma galamērķi kopsavilkumā ir iekļauti sadaļā "Cits vai nav norādīts IV pielikumā".

4.3. Cita dalībvalsts ziņoja, ka preces tika "eksportētas" uz vienu no Normandijas salām. Šī informācija netika ņemta vērā šajā ziņojumā, jo minētā piegāde nav uzskatāma par eksportu atbilstoši definīcijai Regulas (ES) 2019/125 2. panta d) punktā.

4.4. Šā ziņojuma 4. un 5. pielikumā ir sniegta informācija par dalībvalstu apstiprinātā eksporta galamērķiem 2017. un 2018. gadā. Ja galamērķu sarakstā ir izmantots konkrēts nosaukums, tas būtu jāinterpretē tikai kā atsauce uz (muitas) teritoriju, ko parasti apzīmē ar attiecīgo nosaukumu.